

Aan:

Het ministerie van Landbouw, Natuur en Visserij
t.a.v. de minister
Postbus 20401
2500 EK DEN HAAG

Provincie Drenthe
t.a.v. het college van Gedeputeerde Staten Drenthe
Postbus 122
9400 AC Assen

Assen, 17 maart 2023
Ons kenmerk 2023000425
Behandeld door de heer M van Delden (0592) 36 50 54
Uw kenmerk
Onderwerp: Voorstellen aan overheden

Geachte minister, geacht college,

Bij omwonenden en belangenorganisaties bestaan er zorgen over risico's bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op de gezondheid, de biodiversiteit, het landschap en de natuur. We hebben ons in het afgelopen anderhalf jaar ingezet om in gezamenlijkheid te zoeken naar 'instrumenten' die kunnen helpen om deze zorgen te verminderen, met als doel een omgeving waar je gezond en plezierig kunt wonen en werken.

In deze brief informeer ik u over het resultaat van deze gesprekken en leg ik een aantal voorstellen voor die kunnen helpen om deze doelstelling te bereiken.

Aanleiding gesprekken

Nederland is de grootste producent van bloembollen ter wereld en ook in Drenthe worden in toenemende mate bloembollen geteeld. Over deze toename en over het (intensieve) gebruik van gewasbeschermingsmiddelen voor deze teelt, worden door omwonenden en belangenorganisaties de nodige zorgen en risico's ervaren.

Mede naar aanleiding hiervan is er op verzoek van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en de provincie Drenthe, in 2019 een verkennend onderzoek gedaan onder telers, georganiseerde en niet georganiseerde omwonenden en vertegenwoordigers van organisaties die betrokken zijn bij de bollenteelt in de provincies Drenthe en Overijssel. Het rapport 'Uitgesproken' is hiervan het resultaat en geeft, naast een weergave van de verkennende gesprekken, ook handvatten die ertoe kunnen leiden dat de betrokkenen (weer) met elkaar in gesprek komen.

Belangrijkste conclusie uit het rapport is, dat de omwonenden en telers de impasse tot nog toe niet samen hebben kunnen doorbreken en dat de gezamenlijke overheden aan zet zijn. Mede naar aanleiding hiervan is een programma Duurzame bollenteelt Drenthe (DBD) opgesteld. Dit programma zet een stap in de transitie om te komen tot een gewasbescherming met nagenoeg geen emissies naar het milieu. Met dit programma wordt invulling gegeven aan het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 en de ambities uit het provinciale programma "Toekomstgerichte landbouw".

Opbrengst van de gesprekken

Als commissaris van de Koning ben ik gevraagd om de 'dialogo' tussen de verschillende partijen te stimuleren. Ik heb ingestemd met dit verzoek, want ik vind het van groot belang dat mensen met elkaar in gesprek zijn en van elkaar weten wat men over en weer belangrijk vindt en hoe we elkaar daarin kunnen ondersteunen en spiegels kunnen voorhouden. Uiteindelijk willen we met elkaar in een plezierige woonomgeving leven waar het fijn toeven is, waar je een boterham kunt verdienen en waarbij mensen geen zorgen hoeven te hebben over hun gezondheid.

Vanuit deze doelstelling heb ik in het afgelopen anderhalf jaar met vele partners gesproken. Omwonenden/inwoners, telers, distributeurs, natuur- en milieuorganisaties, belangenorganisaties, het RIVM en vertegenwoordigers van diverse overheidsinstanties (ministerie LNV, NVWA, GGD Drenthe, provincie Drenthe, waterschap en gemeente Westerveld). Deze gesprekken hebben individueel, maar ook in gezamenlijkheid plaatsgevonden en vanuit verschillende invalshoeken zijn de zorgen en oplossingen op een respectvolle manier met elkaar gedeeld. Ik wil iedereen daarvoor danken en complimenteren.

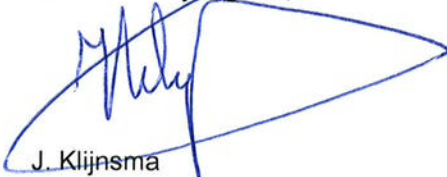
De opbrengst van deze gesprekken hebben geleid tot een aantal voorstellen aan de betreffende overheden. Deze treft u aan in de bijlage. Kort samengevat zien de voorstellen toe op het:

- delen van kennis en inzichten over gewasbeschermingsmiddelen tussen alle partijen;
- helpen van inwoners bij vragen over gewasbescherming en bollenteelt;
- stimuleren van telers om tot duurzame teeltstrategieën over te gaan;
- begeleiden van grondeigenaren en stakeholders in een bepaald gebied om op vrijwillige basis te verkennen of je de teelten zo kunt organiseren dat er meer rekening wordt gehouden met ieders belangen;
- ondersteunen van gemeenten om het nabuurschap in de eigen gemeente vorm te geven.

Tot slot

Ik adviseer de betreffende overheden om de voorstellen over te nemen en verder uit te werken. Op verzoek van alle gesprekspartners organiseer ik in het najaar wederom een bijeenkomst met alle partners om van de overheden te horen of en zo ja op welke wijze de voorstellen zijn overgenomen en uitgevoerd.

Met vriendelijke groet,

J. Klijnsma

Commissaris van de Koning in Drenthe

Bijlage: voorstellen aan het college van GS en ministerie LNV

Voorstel	Advies
<p>Ontwikkel in gezamenlijkheid met inwoners, ondernemers, relevante ketenpartners en overheden een inhoudelijke en ruimtelijke visie op “duurzame landbouw” in Drenthe, waarbij rekening wordt gehouden met de verschillende kwetsbare functies (zoals natuur, wonen, cultuurhistorische waarden). Geef daarmee duidelijkheid in tijd en plek waar je wel en geen intensieve teelten wilt hebben. Geef daarin alle stakeholders tijd, ruimte en ondersteuning om in geleidelijkheid naar deze visie toe te groeien.</p>	<p>Advies aan het college van gedeputeerde staten is om dit voorstel over te nemen en mee te nemen in de ontwikkeling van de nieuwe omgevingsvisie voor Drenthe en in de totstandkoming van deze visie alle gesprekspartners nauw te betrekken zodat alle partners hierin desgewenst hun zienswijze kunnen geven.</p>
<p>Verken de mogelijkheid om de ruimtelijke aspecten van bollenteelt als onderdeel van een landbouwvisie (zoning intensieve landbouw) mee te nemen en te verankeren in de provinciale uitwerking van het Nationaal Programma Landelijk Gebied.</p>	<p>Advies aan het college van gedeputeerde staten is om dit voorstel over te nemen en uit te werken in de gebiedsprogramma's die in het kader van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG¹) worden opgesteld. Het NPLG geeft een uitwerking van de transitie van het landelijk gebied, met doelstellingen voor natuur, water, landbouw en klimaat. De sturende keuzes van het rijk voor (schoon en voldoende) water en (gezonde) bodem zijn ook richtinggevend voor kansen en mogelijkheden voor een duurzame bollenteelt met voor landbouw (en mogelijk bollenteelt) scenario's als innoveren, extensiveren en verplaatsen.</p>
<p>Stel een lijst op van gewasbeschermingsmiddelen die aantoonbaar de akker verlaten door verdamping, verwaaiing en uitspoeling. Dring vervolgens bij het ministerie van LNV op aan om deze middelen met prioriteit te verbieden.</p>	<p>Het CTGB doet voordat een gewasbeschermingsmiddel door een teler in een bepaald gewas mag worden gebruikt een wetenschappelijke risicobeoordeling. Daaruit moet blijken of een middel veilig voor mens dier en milieu kan worden toegepast. De wetenschappelijke basis wordt steeds weer geactualiseerd. Vanuit deze doelstelling is voorgesteld om tot een kennisuitwisseling te komen tussen</p>

¹ Het NPLG gaat samen met provincies, waterschappen, gemeenten en maatschappelijke partners, (agrarisch) ondernemers, grondeigenaren en grondgebruikers op zoek naar oplossingen per gebied.

	<p>belangengroepen (bijv. Meten=Weten) en vertegenwoordigers van het CTGB om informatie hierover te delen.</p> <p>Advies aan het college van gedeputeerde staten is om, in overleg met het ministerie van LNV en de gesprekspartners, (een) bijeenkomst(en) te organiseren.</p>
<p>Stel, in samenspraak met alle gesprekspartners, een integraal programmavoorstel op waarin de volgende onderdelen concreet worden uitgewerkt:</p> <p>a. Werk een programmavoorstel uit voor een systeemaanpak waarin (bollen)telers worden gestimuleerd om te komen tot een duurzame teeltstrategie op bedrijfsniveau voor alle teelten. Insteek is een regioaanpak waarin men in een gebied van enkele honderden hectares gericht aan de gang gaat met een geïntegreerde systeemaanpak om te komen tot duurzame landbouw op regio niveau.</p> <p>b. Stel op korte termijn een procesbegeleider aan die met grondeigenaren en andere stakeholders op vrijwillige basis in een bepaald gebied in gesprek gaat om te verkennen of er mogelijkheden/kansen zijn om de (intensieve) teelten/gebruik gewasbeschermingsmiddelen in dat gebied zo te organiseren dat er (meer) rekening wordt gehouden met de belangen van telers, omwonenden, natuurorganisaties, etc. in dat gebied. Als experimenteergebieden zijn daarbij benoemd: het Drentse Aa gebied of Rheebruggen of de randgebieden van het natura-2000 gebied Drents-Friese Wold en Leggelderveld.</p>	<p>Uit de gesprekken constateer ik een positieve grondhouding bij de overheden ten aanzien van beide voorstellen, maar de mogelijke inzet vraagt nog om een nadere verkenning van de opdracht op haalbaarheid, mogelijkheid en gebiedskeuze. Dit mede gelet op alle ontwikkelingen die er momenteel plaatsvinden rondom de landbouw. Door bewoners en natuurorganisaties is het belang benadrukt om tempo te maken met de uitwerking van dit voorstel zodat zo snel mogelijk met dit proces kan worden begonnen.</p> <p>Het college van gedeputeerde staten wordt geadviseerd om de regie op de verkenning van deze twee voorstellen op zich te nemen en hier, in samenspraak met de gesprekspartners, op korte termijn mee te starten.</p>
<p>Stel in samenspraak met alle gesprekspartners een informatievoorziening in waar:</p> <ul style="list-style-type: none"> o inwoners van Drenthe terecht kunnen met vragen en zorgen over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in relatie tot de (bollen)teelt; 	<p>Uit de gesprekken met de overheden constateer ik draagvlak op dit voorstel. Vraag is wel wat de exacte invulling moet zijn. Middels een nadere verkenning moet dit verder worden onderzocht. Het college van gedeputeerde staten wordt geadviseerd om, samen met de gesprekspartners, een verkenning uit te voeren op doel, vorm, inhoud en financiering.</p>

<ul style="list-style-type: none"> ○ inwoners geholpen kunnen worden met een snelle doorverwijzing naar andere instanties of organisaties (bijvoorbeeld de GGD of NVWA) alwaar klachten/meldingen kunnen worden geïnventariseerd, opgepakt en/of verder worden onderzocht; ○ informatie vanuit de overheden over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in relatie tot de (bollen)teelt overzichtelijk digitaal beschikbaar wordt gesteld; ○ signalen worden 'gevangen' over onderwerpen waarover meer duidelijkheid gewenst is en deze te adresseren aan de verantwoordelijke organisatie. <p>Dit portaal heeft in eerste aanleg een tijdelijke functie. In deze periode wordt ervaren wat exact de behoefte is uit de samenleving aan een dergelijk portaal en zo ja welke inhoud hierin van belang is. Na de evaluatie wordt geadviseerd over het vervolg.</p>	
<p>Ontwikkel op basis van bestaande convenanten en handreikingen een Drentse 'gedragscode' die op een praktische manier richting geeft aan de invulling van het nabuurschap. Deze gedragscode wordt, met implementatieadvies, ter beschikking gesteld aan de Drentse gemeenten om aan de hand hiervan met betrokken partijen in gesprek te gaan om (eventuele) gemeentelijke convenanten vorm en inhoud te geven.</p>	<p>Het college van gedeputeerde staten wordt geadviseerd om, samen met de gesprekspartners, deze gedragscode te ontwikkelen.</p>
<p>Organiseer jaarlijks een bijeenkomst in Drenthe die in het teken staat van duurzame landbouw. Doel van deze bijeenkomst is om een platform te bieden waar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • (wetenschappelijke) kennis en ideeën over duurzame landbouw kunnen worden gedeeld met eenieder die hierin is geïnteresseerd; • (beleids)ontwikkelingen (incl. de uitwerking van deze voorstellen) vanuit de overheden kunnen worden toegelicht; 	<p>Het college van gedeputeerde staten wordt geadviseerd om een dergelijke bijeenkomst te organiseren.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • onderwerpen die door het informatieportaal (zie voorstel 9) worden gevangen en waarvan het wenselijk is om deze onderwerpen toe te lichten; • mensen elkaar kunnen ontmoeten en waar de gezamenlijke gesprekken, die de commissaris is gestart, een vervolg krijgen. 	
<p>Stel een lijst op van gewasbeschermingsmiddelen voor de bollenteelt die aantoonbaar minder belastend zijn voor het milieu, maar die niet zijn toegelaten in de bollenteelt. Dring er vervolgens bij het ministerie van LNV aan op een (versnelde) toelating van deze laag risico middelen in deze teelten.</p>	<p>‘Spoor 3’ binnen het programma DBD geeft invulling aan dit voorstel door te experimenteren met de toepassing van (alternatieve) gewasbeschermingsmiddelen. Het initiatief om voor gewasbeschermingsmiddelen een toelating aan te vragen bij het Ctgb ligt bij de (potentiële) toelatingshouder. Het college van gedeputeerde staten wordt geadviseerd hiervoor aandacht te vragen bij het programma DBD.</p>
<p>Kom met een voorstel op welke wijze (bollen)telers ondersteund kunnen worden met onafhankelijke kennis en advies over duurzaam telen.</p>	<p>In het regeerakkoord is benoemd dat de verkoop en het advies van bestrijdingsmiddelen moet worden losgekoppeld. Het ministerie van LNV is hiermee bezig en de verwachting is dat hierover op korte termijn meer duidelijkheid komt. Het ministerie van LNV wordt geadviseerd om deze inspanningen voort te zetten en de gesprekspartners met regelmaat te informeren over de behaalde resultaten.</p>

Overig

Naast genoemde voorstellen is ook aandacht gevraagd door de bewoners om de kennis over de (cumulatieve) effecten van gewasbeschermingsmiddelen op mens en natuur te vergroten en de resultaten hiervan mee te nemen in het toelatingsbeleid. Uit de gesprekken met het ministerie van LNV constateer ik dat op dit onderwerp al wordt ingezet.